

Familjen Gelbart

Jag var på väg hem från skolan, hade nyss fyllt 17 år i augusti 1939, sprang fort för de polska barnen kastade nästan alltid sten på oss och skrek att vi var dumma judar.

Jag bodde på Warshawskagatan 84 i Pabianice, en mindre stad nära Lodz som var en stor stad och låg 14 km ifrån oss. Vårt hus var stort med många rum, vi var 7 barn. I vårt hus hade min mamma Chaja en mataffär.

Vår trädgård var jättstor, som en park med stora träd och buskar och mycket blommor. Jag älskade att leka med vår hund i trädgården. Det var en brun cockerspaniel och han var så söt. Alla vi syskon busade i trädgården och lekte kurragömma. Utanför vårt hus gick en spårvagn den var kul att titta på.

På vår gård hade också min farfar Zysia ett hus, han brukade sitta på sin balkong och prata med oss när vi lekte, min farmor Machla dog när jag var liten.

Pappa, Mordka Mendel, var mycket på jobbet, han hade en fabrik där man sydde kläder och ett färgeri som färgade tygerna i vackra färger. Det var många som jobbade hos pappa.

Man kan säga att vi var ganska rika.

Mina syskons namn och ålder 1939:

Systrar: Rejla 20 år, Machla 19, Fela 16 år och Berta 11 år.

Bröder : Abraham 13 år och Majer 10 år

Jag hade 29 kusiner, på min pappas sida, vi hade mycket kul när vi träffades.

När hösten 1939 kom förändrades allt. Nu menar inte jag bladens färger på träden.

Tyskland åkte in med stridsvagnar och soldater i Polen och började bestämma. Utan att vi fattat något kom det tyska soldater hem till oss och de tvingade oss att lämna vårt hus, vi fick inte ta med någonting. Vi fick gå till ett gammalt hus, upp på till ett litet rum på vinden. Där fanns redan en lika stor familj som vår. Detta var vårt nya hem. Man kallade området Pabianices getto.

Efter några dagar gick min pappa ut för att se vad som hände i området, han tog med min bror Abraham.

Det var sista gången vi såg någon av dom. Vi fick veta att tyskarna åkte runt med lastbilar och samlade upp män och pojkar. De kom aldrig tillbaka, vi fick inget veta deras öde.

Efter ytterligare några dagar hämtade man mina systrar Rejla och Fela, de togs till Auschwitz som var ett koncentrationsläger. De fick bygga vägar. Rejla dog i Auschwitz. De fick jobba långa dagar och fick mycket lite mat och vatten så många dog av hunger.

Machla och Berta togs till ett annat koncentrationsläger som hette Bergen-Belsen.

Nu var jag kvar med min mamma och lillebror Majer.

1940 i augusti blev vi förflyttade till Lodz getto där vi var till april 1943

Där fick jag sy tyska uniformer och även jobba på ett barnsjukhus. Vi som hade jobb kunde röra oss i gettot, vi hade en sorts pass. På väg hem från jobbet försökte jag alltid leta efter mat. Jag hade

turen ofta att hitta potatisskal i tyskarnas soptunnor, detta skulle jag blivit skjuten för om någon sett mig. Vi fick något i magen de flesta kvällarna.

1943 i april blev min mamma, jag och min lillebror transporterade till Auschwitz koncentrationsläger. Vi fick åka i godsvagnar. Det fanns ett litet fönster uppe i ena hörnet vid taket, annars var allt igenbommat. I vagnen var det överfullt av människor. En del låg döda närmast golvet, alla kissade och bajsade och många spydde i vagnen. För att få luft fick man kämpa för att komma närma fönstret och man brydde sig inte om vem man klev på.

När vi kom fram möttes vi av tyska soldater som stod för att sortera oss. Min mamma och lillebror blev tillsagad att gå åt vänster och jag åt höger. Jag skrek då att jag ville följa med min mamma, men fick då en stor spark av en soldat och fick gå dit han sagt.

Det var sista gången jag såg min mamma. Dagen efter frågade jag en tysk kvinnlig vakt om jag kunde få träffa min mamma, då fick jag till svar " titta på röken från den stora skorstenen, där brinner din mamma och lillebror nu ".

Det första som hände var att de rakade av mitt hår, tog mina kläder och jag fick på mig fångkläder. Jag, tillsammans med flera hundra flickor i samma ålder fick bo i en barack, sova på träplankor utan kudde och filt, vi låg närma varandra för att inte frysa. En dag sa en flicka till mig att hon trodde jag hade en syster i baracken bredvid, vi började kolla och då träffade jag min syster Fela som jag inte sett sen hösten 1939 när hon försvann. Jag sov i hennes barack 1 natt, något som var helt förbjudet, men jag chansade att det skulle gå bra, annars hade jag blivit skjuten. När vi skulle lägga oss sa jag till Fela

" Det ligger en flicka här bredvid mig men hon svara inte när jag pratar, hon verkar så konstig" Fela sa jag inte skulle bry mig för hon var död. Det var inget konstigt ,det hände varje dag.

2 veckor satt jag i kö ute för att dödas i gaskammaren. När man skulle döda 6 miljoner tog det lite tid, först sa man till alla att de skulle gå in i ett duschrum, klä av sig och sedan få duscha, de fick lämna guldringar och värde saker till soldaterna, dörrarna låstes, sen strömmade det in farlig gas i duschrummet. Efter ett par minuter var alla i rummet döda. Sen fick unga judiska pojkar med skottskärror köra de döda till en stor ugn där de brändes upp.

Plötsligt en dag i slutet på maj månad 1943 kommer det en tysk officer som säger att det behövs 500 flickor som skall till Berlin för att jobba på en vapenfabrik. Alla fick vi ställas oss i långa rader för att visa upp våra händer. Jag hade välvårdade händer och blev utvald. Jobbet var på Kruppverken Neukel där jag fick tillverka tidsinställda bomber, det var ett riktigt pilljobb där jag satt nästan hela dagarna med ögonen i ett mikroskop. Kvinnorna som vaktade oss tillhörde en organisation som hette Gestapo, hon som hade sitt kontor närma där jag jobbade tyckte om mig och ibland kunde hon smugla med sig en smörgås till mig, detta var helt förbjudet, hon hade kunnat bli dödad om någon upptäckt att hon var snäll. Hon hade inga egna barn och sade att hon och hennes man ville adoptera mig efter kriget, jag brydde mig inte för jag ville ju hem till min mamma.

Tiden går och kriget fortsätter, nu är det mars 1945, ryktena säger att det inte går bra för Tyskland och att Ryssland är starka, de börjar närma sig Berlin. Nu ville tyska inte att hela världen skulle få veta vad de gjort mot judarna, så vi fick ge oss iväg på något man kallar "Dödsmarschen". Vi gick 9 mil till Ravensbruck, ett annat Konzentrationsläger för bara kvinnor. Vägen dit var mycket svår, vi

gick i ur och skur, hade lite kläder på oss, fick bara lite mat, ramlade någon eller visade sig trött sköt tyskarna den direkt.

I slutet på april 1945 kom en dag många vita bussar utanför lägret, de tyska vakterna förstod att kriget var förlorat så de flesta stack iväg, portarna öppnades och utanför såg vi människor som talade ett främmande språk, de delade ut kex till oss och jag tänkte detta är nog gift så jag åt inte. Sen sa de att vi skulle åka med i bussarna, jag tänkte, jag bryr mig inte om de kör oss till gaskammaren för jag hade ingen ork längre. Innan vi åkte iväg var det några tyskar som skrek att bussarna skulle ta oss till ett land där det gick isbjörnar på gatorna.

Jag märkte att det var snälla människor, sjuksköterskor och folk från Röda korset, på bussen var ett rött kors målat. Flera gånger blev det flyganfall mot oss och vi fick springa ut i skogen och ta skydd.

En dag hade vi plötsligt hamnat i Danmark, många bussar från olika koncentrationsläger hade kommit dit, det dukades upp mat, jag var hungrig men åt inte så mycket, en del åt jättemycket och blev sjuka, deras magar hade inte varit mätta på flera år så magen klarade inte det. Helt plötsligt frågar en flicka mig om jag är från Pabianice och heter Gelbart i efternamn, jag svara ja, då får jag veta att Fela min syster är här också. Vi trodde inte någon av oss att detta kunde vara sant mitt i allt elände att hitta en syster. 28 april åker vi med färjan från Danmark till Sverige.

Vi blir körda till ett hotell i Gränna som heter Ribbbargården, där är alla mycket snälla och tar hand om oss, vi får god mat så magen ska vänja sig och vi får kläder. Efter några månader får vi flytta till en plats som heter Smålands Anneberg i Nässjö Kommun. Fela och jag är tillsammans hela tiden.

Efter det får vi en lägenhet på Gränsgatan i Nässjö, vi får jobb och vårt nya liv börjar. Jag Träffar Bernt och vi gifter oss och får Helen och Anders och Fela gifter sig med Allan och får Lisbeth och Marianne.

Genom Röda korsets hjälp hittar vi Machla och Berta här i Sverige också. Machla flyttar till Israel, Berta bosätter sig i Göteborg.